

ОБРАЋАЊЕ ВИСОКОГ ПРЕДСТАВНИКА/СПЕЦИЈАЛНОГ ПРЕДСТАВНИКА ЕУ, ПЕДИЈА ЕШДАУНА АМЕРИЧКОЈ ПРИВРЕДНОЈ КОМОРИ

Велико ми је задовољство што имам прилику да вам се данас обратим, јер не постоји тема која ме више заокупља од стања у којем се налази економија ове земље.

Ако ме питате у којој области ћу проводити најенергичнију кампању у наредним мјесецима, једноставно ћу поновити слоган из кампање Била Клинтона и рећи директно: “Економија, глупане”.

Босна и Херцеговина има огроман економски потенцијал. Имамо талентоване људе. Имамо природна богатства. Налазимо се на прагу највећег потрошачког тржишта на свијету. Много тога нам иде у прилог.

Оно чега још увијек немамо јесу они преостали елементи који су потребни за развој пословног сектора и отварање нових радних мјеста, што је задатак власти да осигура: повољно пословно окружење; владавина закона; одговарајућа регулатива; минимално оптерећење за пословање; подстицај и подршка малим и средњим предузећима; потребне процедуре издавања дозвола чиме би се искористиле извозне предности које нам се нуде, посебно у Европску Унију.

Прошле године у мају ја сам истакао који су моји приоритету у послу који обављавам – Правда и посао. Они су у блиској вези један с другим, како кажу Кинези, толико иду једно уз друго као усне и зуби. Без владавине закона, мале су могућности за

инвестиције и отварање нових радних мјеста. Без радних мјеста, мале су могућности за постизање трајне стабилности. Порука је, стога, врло једноставна: морамо крчити пут напријед реформама и то морамо радити брзином од које очи сузе. Ми једноставно морамо начинити БиХ конкурентном.

Јесмо ли конкурентни данас? Јесмо ли ми прво мјесто на које инвеститор помисли када жели уложити средства у средњој или југоисточној Европи? Нажалост, нисмо.

Не треба за то кривити грађане БиХ – за то треба кривити пословно окружење.

Пословно окружење је прва ствар коју потенцијални инвеститор процјењује. Добро пословно окружење доноси инвестиције; инвестиције доносе радна мјеста. Наше пословно окружење одвраћа инвеститоре, умјесто да их привлачи. Ако БиХ жели привући инвестиције, она се мора о њима старати и посветити им дужну пажњу. Она им мора обезбиједити осјећај добродошлице и дати све од себе да удовољи њиховим потребама.

Ми требамо изразити добродошлицу свакоме ко жели инвестирати, било да се ради о домаћем или страном инвеститору, јер кад изразимо добродошлицу инвестицијама изразили смо и добродошлицу радним мјестима. Ипак, инвеститори који желе започети посао овдје, суочавају се са препрекама у облику контрадикторних правила и бесмислене бирократије.

Стога ми дјелујемо, у партнерству за домаћим властима и међународним финансијским институцијама, на ослобађању пословног потенцијала БиХ.

Заједничким радом већ почињемо получивати прве резултате на том путу.

Иницијатива “Булдожер”

Знамо да су нам потребни закони који поспјешују пословање. Питање је како доћи до њих. Здруженим напорима са властима, ми

покушавамо примијенити један нов и иновативан приступ, за који вјерујем да функционише. Допустите да објасним.

Ми смо се удружили са домаћом пословном заједницом с циљем утврђивања проблема са којима се они суочавају. Тражили смо од њих да нам упуте путем факса, телефона или писменим путем најдрастичније и најбесмисленије примјере прописа и бирократских препрека које гуше предузетништво, одвраћају инвестиције и гасе иницијативу. Нећете се изненадити кад чујете да су наше факс машине и телефони звонили без престанка. Примјери су били запањујући, као онај о обавезној накнади за атомска склоништа. Ти бизнисмени су основали комисију, Комисију Булдожер. Молим да запамтите ово: то није међународна комисија, него бх. комисија. То је комисија која се састоји од бизнисмена из БиХ. Препоруке Комисије су препоруке ових људи, а не наше. Дијалог се одвија између њих и Владе, а не између међународне заједнице и власти. Можда смо ми дјеловали као катализатор, али они су покретач промјена. Ова група је изашла са 50 конкретних препорука, тражећи стриктне рокове за увођење ових измјена. Те препоруке су прошле седмице у Сарајеву презентирале на заједничкој сједници ентитетских влада и државне владе.

Сљедеће седмице, Булдожер ће се састати са државним парламентом и ентитетским парламентима на заједничком засједању, што је први пут за овакво нешто у историји ове земље. Грађанско друштво у БиХ имаће прилику да се по први пут обрати директно властима у вези са измјенама које жели да уведе да би се осигурала боља будућност за ову земљу.

Ово је огроман позитиван помак, ово је примјер за БиХ и за шири регион. Булдожер, којим не управља међународна заједница него грађани и изабрани лидери ове земље, крчи пут напријед и рашчишћава га за инвестиције, рашчишћава га за нова радна мјеста. Ово је примјер гдје БиХ предњачи у региону, и то ради са стилем и успјехом.

На овај начин, дијалог између изабраних представника и

приватног сектора представља кључ за унапређење пословног окружења, привлачење инвестиција и отварање нових радних мјеста.

Драго ми је што могу примијетити да се АмЦхам данас развио у такву организацију која окупља домаће предузетнике с циљем осигурања савјетодавне подршке и услуга, као и веза са страним инвеститорима.

Царинска и пореска реформа

Међутим, ми такође морамо кренути напријед са темељитијим структуралним промјенама у економији, ако желимо помоћи у развоју бизниса, искоријенити преваре и испунити европске стандарде. Због тога смо у неколико протеклих мјесеци радили много на реформи царина и ПДВ-а. И поново могу рећи, и ту смо начинили стварне помаке.

Од почетка овог мјесеца, Комисија за индиректно опорезивање састаје се под предсједавањем високог званичника из Европске комисије, који је задужен за успостављање јединствене царинске управе у БиХ и увођење система ПДВ-а на државном нивоу. Ове двије реформе, за које имамо подршку водећих странака, од круцијалног су значаја за цјелокупну економску стратегију.

Јединствен систем ПДВ-а упутиће јасан сигнал онима који размишљају о улагању у БиХ да је БиХ озбиљна у настојањима да олакша развој пословања. Тиме ће се исто тако створити једнаки услови за све, у којима легитимно пословање неће бити подложно непропорционалном порезном оптерећењу, док преваранти избјегавају плаћање пореза са лакоћом. И то ће омогућити да ова земља уведе стандарде ЕУ.

Управљање предузећима и фискална одговорност

Ово, међутим, није једино подручје гдје БиХ мора да дорасте европским стандардима. Предстоји много великог посла и у области управљања предузећима.

С циљем осигурања бољег нивоа управљања у предузећима, ми смо покренули серију специјалних ревизија у јавном сектору. Специјална ревизија је утврдила да пословање електропривреда карактерише другоразредна пракса, што је спречавало нека предузећа у БиХ, посебно велика јавна предузећа, да ефикасно и конкурентно пружају услуге грађанима. У ствари, ради се управо о обрнутом: умјесто да служе грађанима, она су их пљачкала.

Јединствена нит која се провлачи кроз ове извјештаје јесте скандалозна лакоћа којом су интереси грађана потчињени интересима мале групе добро повезаних и моћних људи унутар ових предузећа. Ако се БиХ жели интегрисати у европске економске структуре, ми то морамо мијењати. Ове специјалне ревизије могу и требају да то ураде. Да будем веома јасан: овдје се не ради о распродаји породичног блага. Ради се о правилном управљању, о пружању услуга грађанству јер грађанство има право на те услуге. Драго ми је да су ентитетске владе издале јасна упутства управама предузећа електропривреде да у наредна три мјесеца уведу реформе чији резултати ће бити мјерљиви. Ово је процес који ће обухватити и остале јавне службе и који, вјерујем, може бити претходница за систематско унапређење квалитета управљања у предузећима у БиХ.

Дерегулација

Иако је дио напора међународне заједнице и БиХ усмјерен на увођење више реда и одговорности у раду и искорјењивање злоупотреба, веома су важне и партнерске активности које предузимамо на либерализацији економије и цијелих подручја која су до апсурда прожета бесмисленим правилима и бирократијом.

Ми већ улажемо посебне напоре да бисмо економију избавили из правне луђачке кошуље у коју су је сапели превазиђени закони. Неки од кључних корака које су предузели парламенти у БиХ су сљедећи:

- Парламент БиХ разматрао је законе о преносу

електричне енергије, заштити потрошача, ауторским правима, индустријском власништву, слободним трговинским зонама, међународном и међуентитетском цестовном промету, те о конкуренцији.

- Парламент Федерације донио је Закон о концесијама, Закон о директним страним улагањима, Закон о посебним порезима и порезу на промет, те Закон о електричној енергији и Закон о шумама;

- Народна скупштина Републике Српске усвојила је законе о концесијама, акцизама и порезу на промет.

Ово је позитиван почетак, али ни близу није довољно.

Јединствен економски простор

Јединствен економски простор мора постати животна чињеница јер све док јединствен економски простор не постане реалност, БиХ ће и даље бити сиромашна земља. То је гола истина.

Ми ћемо успоставити јединствен економски простор тако да предузећа имају приступ тржишту цијеле земље од четири милиона људи, од којег ће и потрошачи убирати корист, да не бисмо остали скучени на мала, економски нерелевантна микро тржишта, што није мудро ни са економског становишта.

Даћу вам примјер на шта мислим. Тренутно се вода “бонаља” коју производи Цоца Цола у Федерацији третира као увозни артикал у Републици Српској. Увоз, из сопствене земље. Како је то бесмислено? Драго ми је да могу рећи да се једна од 50 реформи Булдожера управо бави овим питањем и да је упућена препорука да се изради државни закон о водама, у који ће бити уграђени европски стандарди који ће се примјењивати у цијелој земљи.

Адекватни привредни судови

Док је један дио нашег изазова уклањање непотребне регулативе и уклањање бирократских препрека, други, исто тако важан дио

задатка, је да се осигура одговарајућа спроведба закона из области комерцијалног пословања и облигација који остану на снази.

Модерно комерцијално пословање одвија се великом брзином и пословним људима су потребни посебни судови са судијама који су специјализовани за привредна питања, који могу доносити пресуде, рјешавати спорове и рјешавати уговорне односе брзо и транспарентно. Ми идемо напријед, полако али сигурно, да остваримо управо то у БиХ, и ово питање ће бити једно од мојих првих приоритета овога љета. Међутим, биће нам потребна ваша подршка и стални притисак да бисмо Ишли даље потребним темпом.

Тржиште рада и образовање

Исто тако, за тржиште рада недостаје одговарајући законодавни оквир. Морамо извршити реформе, на примјер, механизма минималног личног дохотка. Морамо се постарати да омладина у БиХ има адекватан приступ тржишту рада.

Приватизација

Одлагање приватизације је исто тако резултирало значајним опадањем вриједности државног капитала који треба да се приватизује. Машине хрђају а објекти су огољени. Агенције за приватизацију су слабе, невољно доносе тешке одлуке као што је репрограмирање дуга или подјела великих предузећа која нису привлачна инвеститору као јединствена цјелина. Агенције нису одговорне за резултате и активности послије приватизације, што само пребацује проблеме на ионако неефикасне судове. Зато је од суштинског значаја да се више активирамо по овим питањима, јер све док ова предузећа не почну профитирати од модерних техника управљања она ће представљати пропалу индустријску прошлост ове земље, а не њену свијетлу економску будућност.

Закључак

Препознали сте по ономе што сам рекао да сам оптимиста што се тиче економске будућности ове земље. Она има потенцијал и

могућност да успије. Међутим, у томе ју је спријечио трагични историјски заокрет.

Сигуран сам да се заједно смијемо упустити у тешке реформе које су пред нама.

Али не могу скривати од вас тешкоће које су нам се испријечиле на путу, нити посљедице ако не успијемо.

Не вјерујем да ће се ова земља вратити сукобима на националној основи, али не бих желио предвиђати резултат ако, због недостатка воље или храбрости, будемо избјегавали изазове тешких, корјених и хитних реформи које морамо спровести у економији. Знам да ће оне, краткорочно гледајући, некима тешко пасти, можда многим који ионако живе на ивици сиромаштва. Али посљедице, гледајући дугорочно, биће катастрофалне ако пропустимо да дјелујемо сада.

Свјетска економија сада није јака и догађаји у наредних 48 часова могу донијети нове неизвјесности. Времена нису добра за тражење инвестиција које су потребне БиХ. А ни убиство у Београду од прије седам дана нимало не помаже репутацији Балкана. Тако да пливамо узводно.

Наш изазов је велики, али једноставан. Учинити БиХ најпривлачнијом земљом на Балкану за пословање и инвестирање, и то треба почети одмах.

Ја ћу убрзо са партнерима из органа власти БиХ организовати радни викенд, којом приликом ћемо разговарати и одлучивати о ономе што је потребно да се уради. Надам се да ћемо се на овом састанку договорити око три или четири кључне мјере економске реформе које ће бити спроведене прије годишњих одмора, како би се БиХ извела на пут брзих економских промјена у правцу Европе.

Пошто се обраћам АмЦхам-у, дозволите да закључим цитатом једног одломка од Алексиса де Токвила, аутора дјела Демократија у Америци, што ми се чини прикладним за наше

прилике:

“Желите ли тестирати опредјељеност једног народа раду и трговини? Не мјерите дубину његових лука, нити испитујте дрво из његових шума, нити плодове његовог тла... Испитајте да ли закони тога народа дају људима подстрек да трагају за просперитетом, слободу да устрају, осјећај смислености и развијају навике да за њим трагају, и да ли гарантују остваривање користи”.

Ово је вриједило за Америку прије двјесто година, а вриједи за БиХ и данас.